

מבוא למדרש ואגדה
פרופ' דינה שטיין
החוג לספרות עברית והשוואתית
סמסטר א', תשע"ה

במרכז הקורס יעמדו המדרש והאגדה בספרות חז"ל. חלקו הראשון של הקורס יסקור את המדרש הפנים-מקראי, את האגדה והמדרש בספרות בית שני ויתמקד בגילומן של התופעות הללו בחיבורים שונים מתקופת חז"ל. חלקו השני והעיקרי של הקורס יעסוק בסוגות הסיפוריות השונות של ספרות חז"ל, בגישות שונות להבנתן, ובהקשרים השונים שלאורם אפשר לבחון ספרות זו. כמו כן, הקורס מבקש להקנות הכרות עם ספרים מרכזיים בתחום, ביניהם ספרי עזר ביבליוגרפיים ומהדורות מדעיות של החיבורים השונים.

חובות: נוכחות קבועה בשיעורים והכנה שוטפת
בחינת אמצע סמסטר
בחינה מסכמת
יש להביא תנ"ך מלא לכל השיעורים

פרשנות המקרא הקדומה

- פרשנות פנים מקראית: י' זקוביץ, מבוא לפרשנות פנים מקראית, אבן-יהודה 1992, עמ' 9-19,
- 136-131 דף מקורות 1
- הספרות החיצונית: א' שנאן, עולמה של ספרות האגדה, תל אביב תשמ"ז, עמ' 21-29
- דף מקורות 2
- כתבי ים המלח, הנ"ל, עמ' 50-58
- דף מקורות 3
- הספרות היהודית הלניסטית, הנ"ל, עמ' 30-39

חז"ל

א. מונחים

י' פרנקל, דרכי האגדה והמדרש, רמת גן 1991, עמ' 11-16
סקירת חיבורים: משנה, תוספתא, מדרשי תנאים, מדרשי אמוראים, תלמוד ירושלמי, תלמוד בבלי, חיבורים מאוחרים (פדר"א, סדר אליהו), תרגומים, ילקוטים

ב. סוגות

- דרשת המלה והפסוק
- י' פרנקל, דרכי האגדה והמדרש, גבעתיים 1991, עמ' 89-96; 139-145
- דף מקורות 4 (א-ב)
- פתיחתא
- י' היינמן, דרשות בציבור בתקופת התלמוד, ירושלים 1982, עמ' 7-28
- דף מקורות 5
- משל
- ד' שטרן, 'תפקידו של המשל בספרות חז"ל', מחקרי ירושלים בספרות עברית ז (תשמ"ה), עמ' 90-102
- דף מקורות 6
- י' זינגר, 'עיון במשלי שועלים בספרות חז"ל', מחקרי ירושלים בפולקלור יהודי ד (תשמ"ג), עמ' 73-92

דף מקורות 7

- הסיפור הדרשני

י' לוינסון, הסיפור שלא סופר: אמנות הסיפור המקראי המורחב במדרשי חז"ל, ירושלים

תשס"ה, עמ' 59-29

דף מקורות 8 (א-ג)

- מעשי חכמים

י' פרנקל, עיונים בעולמו הרוחני של סיפור האגדה, תל אביב תשמ"א, עמ' 82-65

י' רובינשטיין, 'סיפור תנורו של עכנאי: ניתוח ספרותי', הגיון ליונה: היבטים חדשים בחקר

ספרות המדרש, האגדה והפיוט, קובץ מחקרים לכבודו של פרופ' יונה פרנקל, עורכים: י'

לוינסון, י' אלבוים וג' חזן-רוקם, ירושלים תשס"ז, עמ' 478-456

דף מקורות 9 (א-ג)

ג. הקשרים

- ההקשר העממי

ע' יסף, סיפור העם העברי: תולדותיו, סוגו ומשמעותו, ירושלים תשנ"ד, עמ' 85-83, 202 -

212

ג' חזן-רוקם, רקמת חיים: היצירה העממית בספרות חז"ל, תל אביב 1996, עמ' 77-50

דף מקורות 10

- ההקשר ההלניסטי

ש' ליברמן, יוונית ויוונית בארץ ישראל, ירושלים תשמ"ד, עמ' 212-203

דף מקורות 11 (א-ב)

- ההקשר הנוצרי

י"י יובל, שני גויים בבטנך: יהודים ונוצרים – דימויים הדדיים, תל-אביב 2000, עמ' 45-16

דף מקורות 12

- הקשר מגדרי

ד' בויארין, הבשר שברוח, תרגם ע' אופיר, תל אביב 1999, עמ' 169-139 (הערות:

עמ' 272-265)

דף מקורות 13

- הקשר נרטיבי: עריכה

היינימן, 'אמנות הקומפוזיציה במדרש ויקרא רבה', הספרות 2 (1971), עמ' 834-808

דף מקורות 14

ד. כלים ביבליוגרפיים:

H.L. Strack and G. Stemberger, *Introduction to the Talmud and Midrash*, translated and edited by M. Bockmuehl, Minneapolis 1992.

מבוא למדרשים/ ע' רייזל

פתח לספרות חז"ל/ מ' בלברג

מהדורות מדעיות

מילונים

אוצר ראשי תיבות

לקסיקונים ביוגרפיים

אגדות היהודים/ ל' גינצבורג; ממקור ישראל/ מ"י בן-גריון (ברדיצ'בסקי); ספר האגדה/ ח"נ ביאליק

וי"ח רבניצקי; חז"ל: אמונות ודעות/ א"א אורבך

מאגרי מידע ממוחשבים